

مجلس شورای اسلامی به بهانه کسری قابل توجه، کلیات بودجه را رد کرد و با ارائه پیشنهادی متناقض، خواستار افزایش همزمان هزینه‌ها و کاهش درآمدهای بودجه سال آینده شد

تناقضات بهارستان در رد کلیات بودجه

گزارش

اجرای بودجه کل کشور و سقف منابع بودجه عمومی دولت به تفکیک درآمدها و واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی و اجزای اصلی آنها و جداول تفصیلی شامل ارقام بودجه به مجلس تقدیم کند.

در موضوع رد کلیات لایحه بودجه ۱۴۰۳ چند نکته قابل توجه است که در ادامه به برخی از این موارد می‌پردازیم. فارغ از موضوع فنی بررسی لایحه بودجه و کلیات اعداد و ارقام بودجه سال آتی، به نظر می‌رسد نمایندگان مجلس اطلاعی نداشتند که اساساً در حال تصمیم‌گیری نسبت به چه موضوعی هستند. احتمالاً این گزاره تعجب‌آور باشد که مگر ممکن است چنین چیزی اتفاق افتاده باشد؟ در پاسخ بله را از سوی برخی نمایندگان می‌شنویم. عضو کمیسیون تلفیق بودجه در

مجلس با بیان اینکه لایحه بودجه بر اساس آیین‌نامه جدید مجلس از سوی دولت ارائه شده بود و فقط منابع بودجه در جلسه امروز رأی‌گیری می‌شد، گفت: «برداشت اشتباه نمایندگان از آیین‌نامه بررسی لایحه بودجه در صحن علنی مجلس موجب رد کلیات بودجه شد.» احمد راستپناه در گفت‌وگو با ایرنا با اشاره به رد کلیات لایحه بودجه در مجلس گفت: تصور اشتباه مخالفان از نحوه بررسی بودجه در مجلس علت رأی منفی به کلیات لایحه بودجه در جلسه امروز صحن مجلس بود. عضو کمیسیون تلفیق بودجه در مجلس اظهار داشت: دولت لایحه بودجه ۱۴۰۳ را طبق قانون اصلاح ساختار بودجه در دو مرحله به مجلس ارائه داده و امروز بخش اول لایحه در

✓ مرکز پژوهش‌های مجلس در بخشی از گزارش خود کاهش قابل توجه کسری تراز عملیاتی اسمی و حقیقی نسبت به سال‌های گذشته را یکی از ویژگی‌های مثبت لایحه بودجه تدوین شده دولت عنوان کرده بود

✓ عضو کمیسیون تلفیق بودجه در مجلس: برداشت اشتباه نمایندگان از آیین‌نامه بررسی لایحه بودجه در صحن علنی مجلس موجب رد کلیات بودجه شد

تلفیق مشروط به اجرای همین مسأله بود که نماینده دولت هم گفت که برای اجرای همسان‌سازی حقوق بازنشستگان ۵۰ همت اعتبار تخصیص خواهد یافت و در واقع به دغدغه‌ها در این بخش پاسخ داده شده است.

عضو کمیسیون تلفیق بودجه در مجلس اظهار داشت: رد کلیات لایحه بودجه تبعاتی را به همراه دارد که از جمله آن می‌توان به محدودتر شدن زمان برای رسیدگی به بودجه در مجلس اشاره کرد. محدود شدن زمان بررسی بودجه کار را به سمت تصویب بودجه چند دوازدهم هدایت خواهد کرد و تصویب بودجه چند دوازدهم بر اساس قانون بودجه سال قبل به این معنا است که در یک فصل از سال روند توسعه و پیشرفت کشور متوقف و مانع بر سر راه آن ایجاد شود.

تناقضات عیان مجلس در رد کلیات بودجه

اما فارغ از موضوع برداشت اشتباه نمایندگان از آیین‌نامه بررسی بودجه که موجب رد کلیات شد چند تناقض آشکار در میان مخالفان لایحه بودجه ۱۴۰۳ در مجلس شنیده شد که منطقی‌تاً تناقضات آشکاری در آن وجود داشت. نخستین پرسش این است که علت رد کلیات لایحه بودجه در

مجلس چه بود؟ لازم به ذکر است که بیشتر اعضای کمیسیون تلفیق در جلسه با کلیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ با اکثریت آرا موافقت کرده‌بودند اما به یکباره جو عمومی مجلس علیه کلیات لایحه مجلس متحد شد. رئیس مجلس در رد کلیات لایحه توسط مجلس گفت: با توجه به اینکه رأی‌گیری به اتمام رسیده به صراحت اعلام می‌کنم این لایحه کسری قابل توجهی دارد و در این بودجه پیش‌بینی حقوق بازنشستگان صورت نگرفته است که آن هم به کسری اضافه می‌شود اگر بخواهیم این موضع را منوط به محل مالیات بکنیم نیز اشکال بدتری به وجود می‌آورد.

به بیان ساده‌تر انتقاد مجلس به عدم همسان‌سازی حقوق بازنشستگان در سمت مصارف لایحه بودجه ۱۴۰۳ و انتقاد به درآمدهای مالیاتی در سمت منابع است و به صورت کلی نیز ناترازی و کسری بودجه را علت اصلی رد کلیات می‌داند. اما این گزاره

طرح شده از سوی مجلس با تناقض جدی روبه‌روست. از یک سو نمایندگان مخالف کلیات لایحه، مدعی هستند که بودجه با ناترازی و کسری روبه‌روست و از سوی دیگر پیشنهاد می‌دهند که منابع درآمدی از سمت مالیات‌ها کاهش و مصارف و هزینه‌ها از سمت همسان‌سازی حقوق بازنشستگان افزایش یابد که خود این پیشنهاد ناترازی و کسری بودجه را تشدید می‌کند.

همچنین این انتقاد مجلس نسبت به ناترازی و کسری بودجه از اساس به لایحه بودجه ۱۴۰۳ وارد نیست زیرا فارغ از محاسبات خود دولت و سازمان برنامه و بودجه، مرکز پژوهش‌های مجلس در بخشی از گزارش خود کاهش قابل توجه کسری تراز عملیاتی اسمی و حقیقی نسبت به سال‌های گذشته را یکی دیگر از ویژگی‌های مثبت بودجه تدوین شده دولت برای سال ۱۴۰۳ عنوان می‌کند.

برآورد دقیق تر ارقام منابع عمومی نسبت به بودجه سنوات گذشته یکی از نقاط مثبت لایحه بودجه ۱۴۰۳ است و با توجه به اینکه در دولت سیزدهم این اتمام وجود داشت که منابع بودجه تدوین شده به درآمدهای پایدار متکی باشد همواره تأکید وجود داشت که برآوردها از سمت منابع درآمدی واقع‌بینانه در نظر گرفته شود تا دولت با کسری بودجه روبه‌رو نباشد و مانع بروز نارسایی‌هایی که کسری بودجه به اقتصاد وارد می‌کند، شود. بر همین اساس یکی از ویژگی‌های مثبت لایحه بودجه سال آینده برآورد دقیق دولت از منابع درآمدی در سال آتی است. همچنین پیش‌بینی احکام لازم جهت پیشگیری از فرار مالیاتی در لایحه بودجه ۱۴۰۳ را به عنوان یکی از نقاط قوت این لایحه عنوان کرد. جلوگیری از فرار مالیاتی و حرکت به سمت مالیات‌ستانی عادلانه یکی از اهداف دولت سیزدهم بوده که مسیر اصلاحی طراحی شده در نظام مالیات‌ستانی، در لایحه بودجه ۱۴۰۳ به بلوغ رسیده به‌طوری‌که احکامی به منظور پیشگیری از فرار مالیاتی در لایحه در نظر گرفته شده است.

در پایان پرسش اساسی از مجلس این است که چگونه امکان‌پذیر است که همزمان درآمدها افزایش و هزینه‌ها کاهش یابد و کسری و ناترازی بودجه نیز کاهش یابد؟

کاهش رشد نقدینگی به ۲۶.۲ و پایه پولی به ۳۸.۵ در آبان

فرزین: در کوتاه‌مدت رشد پایه پولی ارتباطی به نقدینگی ندارد

رئیس کل بانک مرکزی با بیان اینکه نرخ رشد پایه پولی در آبان‌ماه به ۳۸ درصد رسید، گفت: رشد پایه پولی در پایان سال به زیر ۳۰ درصد خواهد رسید.

محمد رضا فرزین، در همایش اصلاح ساختارها و ناترازی‌های اقتصاد ایران با اشاره به ناترازی‌های حوزه پولی و بانکی گفت: تحولات پولی در سال ۱۴۰۲ به این صورت بود که ما با یک جهش بیش از حد در نرخ ارز (اورشوتینگ) مواجه شدیم و بانک مرکزی اگرچه از ابتدای سال سیاست کاهش رشد نقدینگی را داشت و در ابتدای سال گذشته حدود ۴۰ درصد بود، اما تلاش کرد تا پایان سال به ۳۰ درصد برسد، اما چون نرخ ارز افزایش بیش از اندازه داشت خودش یکی از عواملی بود که منجر به افزایش نقدینگی شد.

وی ادامه داد: از طرفی اقتصاد جهانی نیز وارد یک رکود شد و ما بیش‌بینی می‌کردیم به دلیل افزایش نرخ بهره توسط بانک‌های مرکزی آمریکا و اروپا، قیمت حامل‌های انرژی کاهش پیدا کند. این شرایطی بود که ما با به سال جدید گذاشتیم.

رئیس کل بانک مرکزی گفت: در فروردین امسال رشد پایه پولی به ۴۵٫۲ و نرخ رشد نقدینگی به ۳۳٫۱ درصد رسیده بود. ما از ابزارهای سیاست‌های پولی برای کنترل رشد نقدینگی استفاده کردیم به نحوی که در ابتدای سال اعلام کردیم نرخ رشد نقدینگی در پایان سال حدود ۲۵ درصد است. لازم به ذکر است که در کوتاه‌مدت نرخ رشد پایه پولی هیچ ارتباطی با رشد نقدینگی ندارد. وی ادامه داد: در شهریورماه موفق شدیم رشد نقدینگی را به زیر نرخ ۲۷ درصد برسانیم و در آبان‌ماه این نرخ به ۲۶٫۲ درصد رسیده است. فرزین گفت: ما در ماه‌های آخر سال نرخ

رشد نقدینگی را آرام‌تر کنترل می‌کنیم تا به بخش‌های واقعی اقتصاد آسیبی نرسد و تا پایان سال این نرخ به ۲۵ درصد خواهد رسید. این سیاست که منجر به کاهش تورم می‌شود، منجر به جلوگیری از افزایش ناترازی بانک‌ها نیز خواهد شد.

رشد پایه پولی تا پایان سال به زیر ۳۰ درصد خواهد رسید

فرزین ادامه داد: نرخ رشد پایه پولی در مهرماه به ۳۹٫۶ درصد رسیده بود و در آبان‌ماه به ۳۸٫۵ درصد رسید و تا پایان سال به زیر ۳۰ درصد خواهد رسید. با توجه به کاهش رشد نقدینگی و کاهش رشد پایه پولی اطمینان داریم که تا پایان سال به میانگین بلندمدت خود خواهیم برگشت.

تسهیلات تکلیفی، دلیل اصلی ناترازی بانکی

فرزین گفت: یکی از دلایل اصلی ناترازی بانک‌ها تکالیف دولت و مجلس بوده است. دلیل این موضوع نیز ناترازی دولت‌ها بوده و دلیل دیگر آن ضعف‌های نظارتی است. وی ادامه داد: اگر ما سیر تاریخی موضوع را بررسی کنیم در دهه ۶۰ دلیل اصلی رشد پایه پولی افزایش بدهی دولت به بانک مرکزی بوده است. اما در دهه ۸۰ با توجه به مصوبه مجلس که به دولت اجازه نمی‌داد به طور مستقیم از بانک مرکزی استقراض کند این موضوع به حاشیه رفت. وی گفت: از طرفی در اوایل دهه ۸۰ اجازه دادند مؤسسات غیرمجاز شکل بگیرند. اما در دهه ۸۰ اتفاق بدی نیفتاد به دلیل اینکه مخارج دولت از محل نفت تأمین می‌شد و به این دلیل نیازی نداشت دست در جیب بانک‌ها کند.

فرزین افزود: نکته‌ای که وجود دارد این است که در دهه ۹۰ به دلیل محدودیت در منابع نفتی، دولت مجبور شد ناترازی‌هایش را به بانک‌ها منتقل کند. به همین دلیل هرچه تحریم تشدید شد این فرایند نیز شدت یافت.

بانک مرکزی آمادگی نظارت بر بانک‌های خصوصی در دهه ۸۰ را نداشت

فرزین ادامه داد: اتفاق دیگری که در دهه ۸۰ افتاد این بود که مجوز تأسیس بانک‌های خصوصی داده شد اما بانک مرکزی آمادگی نظارت بر این بانک‌ها را نداشت. این موضوع در دهه ۹۰ تشدید شد. همان‌طور که گفته شد ما در بانک مرکزی دو دسته سیاست داریم، احیا و ساماندهی بانک‌ها یا توقف و انحلال آنها. وی گفت: در دوره احیا و ساماندهی به ۸ بانک برنامه اصلاح دادیم و پایش عملکرد ماهانه داریم. اگر اصلاحات لازم را انجام ندهند منحل خواهند شد. در مورد توقف و انحلال، ابتدای سال برنامه مشخصی اعلام کردیم که در خصوص مؤسسه نور و توسعه انجام شد.

ناترازی ۲۵۰ همتی مؤسسه نور

رئیس کل بانک مرکزی افزود: نور یک مؤسسه کوچک نبود و ۲۵۰ شعبه داشت و اعداد ناترازی آن ۲۵۰ همت بود. آنچه در مؤسسه نور اتفاق افتاد این بود که دارایی‌های منجمد و موهوم آن را به بانک ملی منتقل نکردیم و فقط دارایی‌های نقد و سپرده‌های قانونی آن را به بانک ملی منتقل کردیم. این کار بدون هزینه و حواشی بود. البته در دو مؤسسه دیگر قصد ما انحلال است. لازم به ذکر است، انحلال یک بانک برای بانک مرکزی و کشور هزینه دارد و امیدواریم بانک‌ها به سمت انحلال نروند، اما اگر این اتفاق بیفتد هزینه‌هایش را می‌پردازیم.

فرزین ادامه داد: در قانون برنامه توسعه هفتم اقدامات خوبی در حوزه پولی و بانکی در دستور کار است. ما در سه ماهه ۸، ۹ و ۱۰ در حوزه پولی و بانکی سیاستگذاری کرده‌ایم که به ترتیب شامل: (ماده ۸) افزایش سرمایه برای بانک‌های خصوصی (متولی آن بانک مرکزی) و بانک‌های غیرخصوصی (متولی آن وزارت اقتصاد) است. در ماده ۹ که بیشتر نکات پولی است، ما باید در نظام بانکی به سمت تخصصی کردن بانک‌ها برویم که در برنامه دیده شده و تأکید ما این است که بانک مرکزی بر گروه بانکی نظارت کند نه صرفاً بر یک بانک.

تراز گمرکی منفی شده نه تراز تجاری

وی در پایان با اشاره به تراز تجاری کشور گفت: گمرک ماهانه تراز تجاری کشور را منتشر می‌کند که باید اصلاح شود، این تراز، تراز گمرکی است نه تراز تجاری.

وی ادامه داد: آن چیزی که در تراز گمرکی است نه خدمات و نه نفت در آن است. آمار آبان‌ماه تراز گمرکی ۱۰ میلیارد دلار منفی بود و در گزارشی که گمرک منتشر کرده واردات حدود ۱۲٫۴ درصد افزایش یافته است. ما پیش‌بینی می‌کردیم امسال، سال رکودی باشد و قیمت نفت کاهش پیدا کند.

فرزین گفت: قیمت کالاهای صادراتی در هرتن ۲۲ درصد کاهش یافته و قیمت کالاهای وارداتی در هرتن حدود ۷٫۷ درصد افزایش یافته است. دلیل آن هم این است که ترکیب کالاهای ما تغییر کرده و به سمت واردات کالاهای واسطه تولیدی افزایش یافته و واردات کالاهای مصرفی کاهش یافته است. دقیقاً این عامل باعث شده تا تراز گمرکی ما منفی شود، البته این موضوع جدید نیست و حدود ۵۰ سال است که تراز گمرکی ما منفی است.

چرا تراز گمرکی ۱۰ میلیارد دلار منفی شده است؟

فرزین در پاسخ به این سؤال که چرا تراز گمرکی ۱۰ میلیارد دلار منفی شده است، گفت: چون ما شرایط رکودی را پیش‌بینی می‌کردیم برای اینکه رشد اقتصادی و واردات کاهش پیدا نکند منابع آزاد شده را به کالاهای واسطه تولیدی اختصاص دادیم و در واقع این تراز گمرکی کاملاً برنامه‌ریزی شده بود. شما می‌توانید این موضوع را در اجزای پایه پولی مشاهده کنید.

تراز تجاری در ۶ ماهه امسال ۱۱ میلیارد دلار مثبت بوده است

وی ادامه داد: اما وضعیت تراز تجاری چیست؟ تراز تجاری کشور در ۶ ماهه امسال ۱۱ میلیارد دلار مثبت بوده و حساب جاری (تراز تجاری) بعلاوه تراز خدمات) حدود ۶٫۴ میلیارد دلار مثبت بوده است. سیاست‌های موجود در سال جاری ادامه پیدا خواهد کرد.

نرخ رشد پایه پولی در مهرماه به ۳۹٫۶ درصد رسیده بود و در آبان‌ماه به ۳۸٫۵ درصد رسید و تا پایان سال به زیر ۳۰ درصد خواهد رسید. با توجه به کاهش رشد نقدینگی و کاهش رشد پایه پولی اطمینان داریم که تا پایان سال به میانگین بلندمدت خود خواهیم برگشت